

Uvod u Python (I dio)

Slavica Tomović (slavicat@ucg.ac.me)

Elektrotehnički fakultet, Podgorica

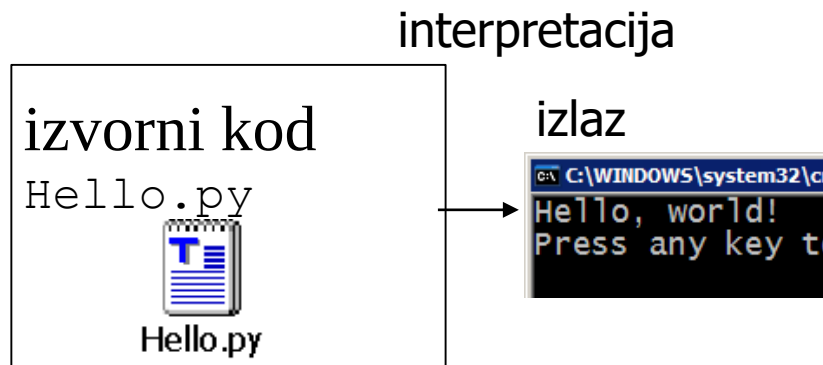
Univerzitet Crne Gore

Kompajliranje koda

Mnogi jezici zahtijevaju kompajliranje programa u formu koju mašina razumije.

Python se direktno interpretira u mašinske instrukcije.

Sintaksa

- **izrazi:** Set operacija za izračunavanje neke vrijednosti.

Primjer: $1 + 4 * 3$

- **Aritmetički operatori:**

$+$	$-$	$*$	$/$	sabiranje, oduzimanje/negacija, množenje, dijeljenje
$\%$				ostatak pri dijeljenju
$**$				eksponent

- **prioritet:** Redosled izvršavanja operacija

$*$ $/$ $\%$ $**$ imaju veći prioritet u odnosu na $+-$

$1 + 3 * 4$ je 13

- **Kada dijelimo cijele brojeve rezultat je takođe cijeli broj**

- Primjer:

· $35 / 5$ je 7

· $84 / 10$ je 8

· $156 / 100$ je 1

Korisne matematičke komande

Python nudi bogat set [komandi](#) za obavljanje raznih operacija.

Naziv komande	Opis
<code>abs(vrijednost)</code>	apsolutna vrijednost
<code>ceil(vrijednost)</code>	zaokruživanje na veću cjelobrojnu vr.
<code>cos(vrijednost)</code>	kosinus, u radijanima
<code>floor(vrijednost)</code>	zaokruživanje na manju cjelobrojnu vr.
<code>log(vrijednost)</code>	logaritam, osnova e
<code>log10(vrijednost)</code>	logaritam, osnova 10
<code>max(vr1, vr2)</code>	veća od dvije vrijednosti
<code>min(vr1, vr2)</code>	manja od dvije vrijednosti
<code>round(vrijednost)</code>	zaokruživanje na najbližu vrijednost
<code>sin(vrijednost)</code>	sinus, u radijanima
<code>sqrt(vrijednost)</code>	kvadratni korijen

Konstanta	Opis
e	2.7182818...
pi	3.1415926...

Da bi bili u mogućnosti da koristimo većinu ovih komandi potrebno je importovati **math** biblioteku:

```
from math import *
```

Varijable

• **varijabla:** Imenovani prostor u memoriji koji skladišti neku vrijednost.

- Upotreba:
 - računanje izraza,
 - skladištenje rezultata u varijablu,
 - korišćenje varijable u ostatku programa.

• **dodjela vrijednosti:**

- Sintaksa:

naziv varijable = vrijednost

- Primjer: $x = 5$

$gpa = 3.14$

x	5	gpa	3.14
-----	--	-------	---

- **Nije potrebna deklaracija varijable!**

print

- `print` : Štampanje teksta u konzoli.

- **Sintaksa:**

```
print "Poruka"
```

```
print Izraz
```

• Moguće je štampati više izraza/poruka na istoj liniji

```
print Vr1, Vr2, ..., VrN
```

- **Primjeri:**

```
print "Zdravo!"
```

```
god = 45
```

```
print "Imate", 65 - god, "godina do penzije"
```

^I
Izlaz:

```
Zdravo!
```

```
Imate 20 godina do penzije
```

input

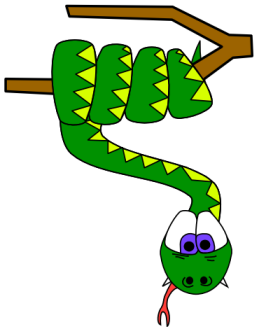
- `input` : Čita ulaz iz konzole.
 - Moguće je skladištiti rezultat **input** funkcije u varijablu.
 - Primjer:

```
god = input("Koliko imate godina? ")  
print "Imate", 65 - god, "godina do penzije"
```

Izlaz:

```
Koliko imate godina? 53  
Imate 12 godina do penzije
```

- **ZA VJEŽBU:** Napisati program koji za zadati input, koji predstavlja broj indeksa studenta, štampa osnovne informacije o studentu (ime, prezime, datum i mjesto rođenja)

Petlje i uslovi

for petlja

□ for petlja:

• Sintaksa:

```
for nazivVariable in grupaVariabli:  
    izraz
```

- Dio koda koji se izvršava u okviru petlje mora imati istu indentaciju (tab ili space).
- *grupaVariabli* može biti opseg cijelih brojeva, specificiran `range` funkcijom.

• Primjer:

```
for x in range(1, 6):  
    print x, "kvadrirano je", x * x
```

Izlaz:

```
1 kvadrirano je 1  
2 kvadrirano je 4  
3 kvadrirano je 9  
4 kvadrirano je 16  
5 kvadrirano je 25
```

range

- Funkcija `range` definiše opseg cijelih brojeva:

`range(start, stop)` - cijeli brojevi između **start** (uključujući) i **stop** (bez)

- Moguće je dodati i treći argument koji definiše promjene između vrijednosti.

`range(start, stop, step)` - cijeli brojevi između **start** i **stop**, pri čemu se susjedni brojevi razlikuju za **step**.

□ Primjer:

```
for x in range(5, 0, -1):  
    print x  
print "Kraj!"
```

Izlaz:

```
5  
4  
3  
2  
1  
Kraj!
```

ZA VJEŽBU: Napisati Python program koji računa faktorijal broja.

if/else

- **if/else:** Izvršava jedan blok instrukcija ukoliko je zadati uslov ispunjen (**True**), i drugi blok instrukcija ako uslov nije ispunjen (**False**).

- Sintaksa:

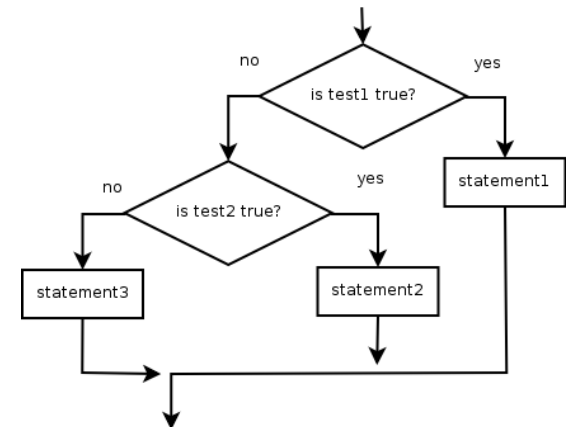
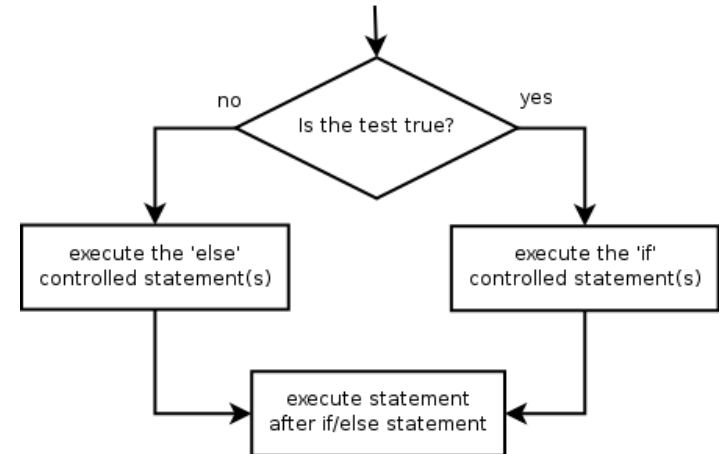
```
if uslov:  
    instrukcije  
else:  
    instrukcije
```

- Primjer:

```
gpa = 1.4  
if gpa > 2.0:  
    print "Dobrodošli na ETF!"  
else:  
    print "Vasa prijava je odbijena."
```

- Dodatni uslovi se kreiraju sa `elif` ("else if"):

```
if uslov:  
    instrukcije  
elif uslov:  
    instrukcije  
else:  
    instrukcije
```


while

- **while petlja:** Izvršava set instrukcija sve dok je uslov zadovoljen (**True**).

- Sintaksa:

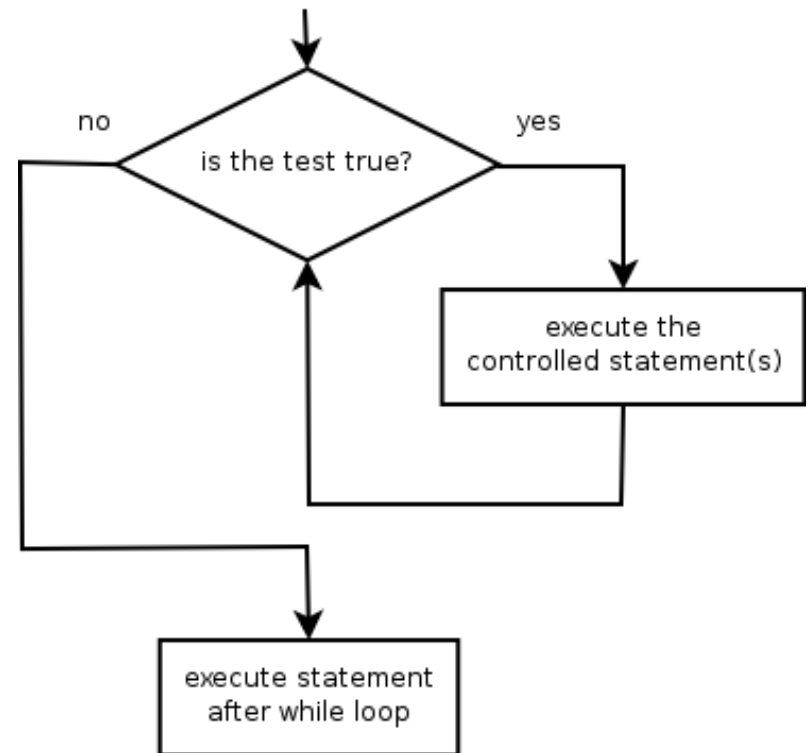
```
while uslov:  
    instrukcije
```

- Primjer:

```
br = 1  
while br < 200:  
    print br,  
    br = br * 2
```

- **Izlaz:**

```
1 2 4 8 16 32 64 128
```


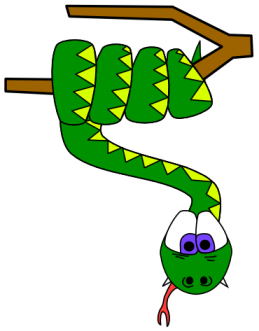
Logičke operacije

- Relacioni operatori:

Operator	Meaning	Example	Result
==	identički jednako	<code>1 + 1 == 2</code>	True
!=	različito	<code>3.2 != 2.5</code>	True
<	manje	<code>10 < 5</code>	False
>	veće	<code>10 > 5</code>	True
<=	manje ili jednako	<code>126 <= 100</code>	False
>=	veće ili jednako	<code>5.0 >= 5.0</code>	True

- Logički izrazi mogu se kombinovati sa logičkim operatorima:

Operator	Example	Result
and	<code>9 != 6 and 2 < 3</code>	True
or	<code>2 == 3 or -1 < 5</code>	True
not	<code>not 7 > 0</code>	False

Obrada teksta i fajlova

Stringovi

• **string:** Sekvenca teksta u programu.

- Stringovi počinju i završavaju se apostrofima.
- Primjeri:

```
"Zdravo"
```

```
"Ovo je string"
```

```
"Ovo je takodje string. Moze biti veoma dug!"
```

• Specijalni karakteri uvode se pomoću obrnute kose crte:

- \t tab
- \n nova linija
- \" apostrof
- \\ obrnuta kosa crta
- Primjer: "Dobar\tdan\nKako si?"

Indeksiranje

- Karakteri u stringu su indeksirani brojevima od 0 pa naviše:

- Primjer:

```
ime = "P. Diddy"
```

indeks	0	1	2	3	4	5	6	7
karakter	P	.		D	i	d	d	y

- Pristupanje individualnom karakteru stringa:

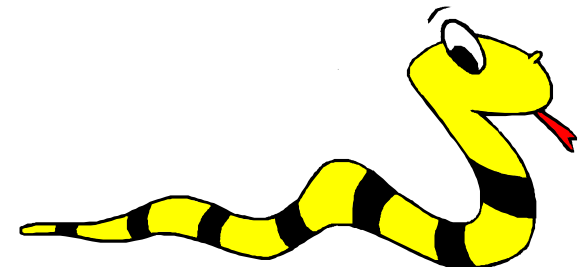
imeVariable [***indeks***]

- Primjer:

```
print ime, "pocinje sa", ime[0]
```

Izlaz:

```
P. Diddy pocinje sa P
```


String - karakteristike

- `len(string)` - broj karaktera stringa
- `str.lower(string)` - verzija stringa sa malim slovima
- `str.upper(string)` - verzija stringa sa velikim slovima

· Primjer:

```
ime = "Martin Douglas Stepp"  
duzina = len(name)  
veliko_ime = str.upper(name)  
print veliko_ime, "ima", duzina, "karaktera"
```

Izlaz:

```
MARTIN DOUGLAS STEPP ima 20 karaktera
```

raw_input

`raw_input` : Čita string koji zadaje korisnik putem konzole.

Primjer:

```
ime = raw_input("Zdravo. Kako se zoves?")  
print ime, "... Jako lijepo ime!"
```

Izlaz:

```
Zdravo. Kako se zoves? Ana  
Ana ... Jako lijepo ime!
```

Obrada teksta

- Ispitivanje, mijenjanje i formatiranje teksta.
 - često se koriste petlje koje ispituju karaktere stringa jedan po jedan
- `for` petlja može ispitati svaki karakter u stringu redom.

- Primjer:

```
for c in "booyah":  
    print c
```

Izlaz:

```
b  
o  
o  
y  
a  
h
```

Obrada fajla

Mnogi programi obrađuju podatke iz fajlova.

Čitanje sadržaja fajla:

```
nazivVariable = open("imeFajla").read()
```

Primjer:

```
fajl_tekst = open("racun.txt").read()
```

Čitanje fajla liniju-po-liniju:

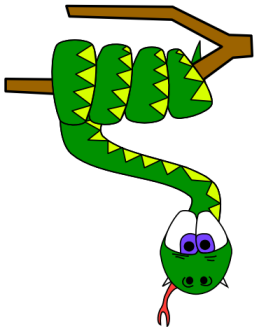
```
for linija in open("imeFajla").readlines():  
    instrukcije
```

Primjer:

```
brojac = 0  
for linija in open("racun.txt").readlines():  
    brojac = brojac + 1  
print "Fajl sadrzi", brojac, "linija."
```

Za vježbu:

Napravite
program koji u
zadatom fajlu
broji
samoglasnike

Složeni tipovi podataka

Lista i tuple

- Tuple – nepromjenjivi skup elemenata koji predstavlja jednu logičku cjelinu
- Lista – promjenjivi niz podataka bilo kojeg tipa
- Tuple se definiše pomoću običnih zagrada i zareza:

```
>>> tu = (23, 'abc', 4.56, (2,3), 'def')
```

- Liste se definišu pomoću uglastih zagrada i zareza:

```
>>> li = ["abc", 34, 4.34, 23]
```

- Elementima jednog tupla ili liste pristupamo isto kao karakterima u stringu – korišćenjem uglastih zagrada:

```
>>> tu = (23, 'abc', 4.56, (2,3), 'def')
```

```
>>> tu[1]          # Drugi element tupla.
```

```
'abc'
```

```
>>> li = ["abc", 34, 4.34, 23]
```

```
>>> li[1]          # Drugi element liste.
```

```
34
```

Negativno indeksiranje

```
>>> t = (23, 'abc', 4.56, (2,3), 'def')
```

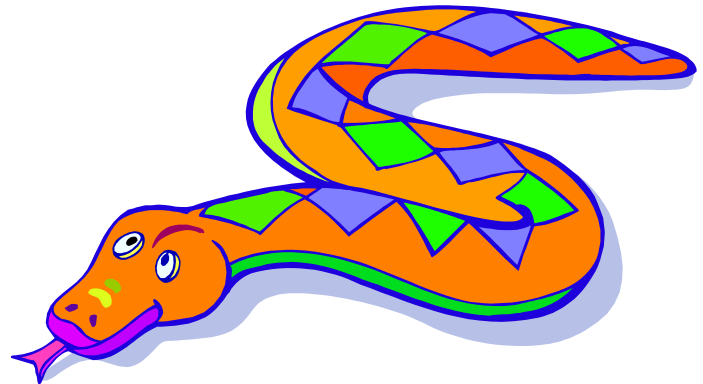
Pozitivno indeksiranje: gledano sa lijeva, brojimo od 0.

```
>>> t[1]  
'abc'
```

Negativno indeksiranje: gledano sa desna, počinjemo od -1.

```
>>> t[-3]  
4.56
```

•Na isti način indeksiraju se stringovi, liste i tuples.

Lista i Tuple - slajsovanje

```
>>> t = (23, 'abc', 4.56, (2, 3), 'def')
```

Kako izdvojiti prva tri elementa tupla/liste?

```
>>> t[1:4]  
( 'abc', 4.56, (2, 3) )
```

Možemo koristiti i negativno indeksiranje za izdvanje poslednja tri elementa:

```
>>> t[1:-1]  
( 'abc', 4.56, (2, 3) )
```

Opcioni argument dozvoljava selekciju svakog n-tog elementa. Na primjer, izdvojimo svaki drugi element:

```
>>> t[1:-1:2]  
( 'abc', (2, 3) )
```

Lista i Tuple - slajsovanje

```
>>> t = (23, 'abc', 4.56, (2,3), 'def')
```

Ukoliko ne navedemo prvi indeks, podrazumijeva se da počinjemo od prvog elementa:

```
>>> t[:2]  
(23, 'abc')
```

Ukoliko ne navedemo drugi indeks, kopiranje se vrši od prvog indeksa pa do kraja:

```
>>> t[2:]  
(4.56, (2,3), 'def')
```

'in' operator

- Možemo provjeriti prisustvo elementa u listi korišćenjem „in“ operatora

```
>>> t = [1, 2, 4, 5]
>>> 3 in t
False
>>> 4 in t
True
>>> 4 not in t
False
```

- Za stringove i podstringove:

```
>>> a = 'abcde'
>>> 'c' in a
True
>>> 'cd' in a
True
>>> 'ac' in a
False
```

- Operator „in“ takođe se koristi u okviru petlji:

```
t = [1, 2]
for element in t:
    print element
```

Rezultat: 1
2

'+' operator

- Operator + koristimo za povezivanje više stringova/lista/tuple-ova:

```
>>> (1, 2, 3) + (4, 5, 6)
(1, 2, 3, 4, 5, 6)
```

```
>>> [1, 2, 3] + [4, 5, 6]
[1, 2, 3, 4, 5, 6]
```

```
>>> "Hello" + " " + "World"
'Hello World'
```

Operacije nad listama

```
>>> li = [1, 11, 3, 4, 5]
```

```
>>> li.append('a')    # Dodavanje elementa
```

```
>>> li
```

```
[1, 11, 3, 4, 5, 'a']
```

Dodavanje elementa na tačno određenoj poziciji:

```
>>> li.insert(2, 'i')
```

```
>>> li
```

```
[1, 11, 'i', 3, 4, 5, 'a']
```

Operacije nad listama

```
>>> li = ['a', 'b', 'c', 'b']
>>> li.index('b')          # Indeks prvog pojavljivanja argumenta
1
>>> li.count('b')          # Broj pojavljivanja argumenta
2
>>> li.remove('b')         # Uklanja zadati argument na najmanjem indeksu
>>> li
['a', 'c', 'b']
```

❑ Obrtanje redosleda i sortiranje elemenata:

```
>>> li = [5, 2, 6, 8]
>>> li.reverse()          # Obrnut redosled elemenata
>>> li
[8, 6, 2, 5]
>>> li.sort()              # Sortiranje liste
>>> li
[2, 5, 6, 8]
```

Rečnici

- Rečnici vrše mapiranje podataka koje nazivamo „ključevima“ sa „vrijednostima“.
 - Ključevi** mogu biti bilo koji nepromjenjivi tip podataka
 - Vrijednosti** mogu biti bilo koji tip podataka
 - Jedan rečnik može da skladišti **vrijednosti** različitog tipa
- Moguće je dodati, modifikovati, izbrisati bilo koji *ključ-vrijednost* par
- Python rečnici su poznati i kao *hash* tabele i asocijativni nizovi

```
>>> d = { 'user' : 'bozo' , 'pswd' : 1234 }
```

```
>>> d[ 'user' ]
```

```
'bozo'
```

```
>>> d[ 'pswd' ]
```

```
123
```

```
>>> d[ 'bozo' ]
```

```
Traceback (innermost last):
```

```
  File '<interactive input>' line 1, in ?
```

```
KeyError: bozo
```

Ažuriranje rečnika

- Ključevi moraju biti jedinstveni
- Dodjelom vrijednosti postojećem ključu briše se njegova stara vrijednost
- Redosled *key-value* parova u rečniku je neuređen. Par koji smo dodali prvi, možda se ne nalazi na prvom mjestu u rečniku.
- Brisanje elemenata rečnika:

```
>>> d = {'user': 'bozo', 'pswd': 1234}
```

```
>>> d['user'] = 'clown'
```

```
>>> d
```

```
{ 'user': 'clown', 'pswd': 1234 }
```

```
>>> d['id'] = 45
```

```
>>> d
```

```
{ 'user': 'clown', 'id': 45, 'pswd': 1234 }
```

```
>>> del d['user'] # Ukloni jedan par
```

```
>>> d
```

```
{ 'id': 45, 'pswd': 1234 }
```

```
>>> d.clear() # Ukloni sve
```

Korisne funkcije za pristup podacima u rečniku

```
>>> d = { 'user': 'bozo', 'pswd': 1234, 'id': 34 }
```

```
>>> d.keys()    # Lista ključeva!  
[ 'user', 'pswd', 'id' ]
```

```
>>> d.values()  # Lista vrijednosti!  
[ 'bozo', 1234, 34 ]
```

```
>>> d.items()   # Lista tuple parova (ključ, vrijednost)  
[ ( 'user', 'bozo' ), ( 'pswd', 1234 ), ( 'id', 34 ) ]
```

Dodatna dokumentacija

- <http://python.org/>
 - dokumentacija, tutorijali ...
- Knjige:
 - *Learning Python*, Mark Lutz
 - *Python Essential Reference*, David Beazley
 - *Python Cookbook*, Martelli, Ravenscroft and Ascher
 - (online <http://code.activestate.com/recipes/langs/python/>)
 - <http://wiki.python.org/moin/PythonBooks>

